

Renata Królikiewicz

Refleksja nad kształceniem i wychowaniem w czasach permanentnej zmiany

Studia Paedagogica Ignatiana. Rocznik Wydziału Pedagogicznego Akademii
"Ignatianum" w Krakowie 20/2, 251-254

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Renata Królikiewicz
Akademia Ignatianum w Krakowie

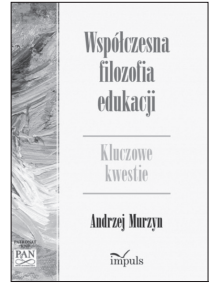
Refleksja nad kształceniem i wychowaniem w czasach permanentnej zmiany

Reflection on Education and Upbringing
in Times of Permanent Change

Andrzej Murzyn, *Współczesna filozofia edukacji. Kluczowe kwestie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015, ss. 296.

Postęp naukowy i technologiczny, a także kulturowo-obyczajowy, dokonuje się w coraz szybszym tempie. Niektórzy z nas mogą nawet odnosić wrażenie, że zmiany te dokonują się tak szybko, iż nie jesteśmy w stanie za nimi nadążyć. Wyzwania zmieniającej się rzeczywistości w sposób szczególny dotyczą edukacji. Znalezienie odpowiedzi na pytanie kogo i jak chcemy wychowywać, do czego chcemy prowadzić, zachęcać i edukować, staje się coraz trudniejsze. Andrzej Murzyn zwraca uwagę, że w refleksji nad kształceniem i wychowaniem „pojawiają się nowe zmienne, które inspirują wszystkie podmioty odpowiedzialne za jakość edukacji do nowych przemyśleń”¹.

Przedstawiana tu rozprawa pod tytułem *Współczesna filozofia edukacji. Kluczowe kwestie*, autorstwa Andrzeja Murzyna, profesora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, jest takim impulsem do poczynienia refleksji i snucia rozważań nad związkami pomiędzy edukacją a kulturą, sztuką, sportem czy religią. Publikacja ta pomaga nam również rozpoznawać na ile i w jaki sposób warunkowanie czy indoktrynacja są obecne w naszej codzienności. Książka ukazała się z końcem 2015 roku w serii wydawniczej Komitetu Nauk

¹ A. Murzyn, *Współczesna filozofia edukacji. Kluczowe kwestie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2015, s. 10.

Pedagogicznych PAN. Zawiera poszerzenie i pogłębienie problematyki poruszanej w monografii wydanej w 2001 roku pt. *Filozofia edukacji u schyłku XX wieku. Wybrane kwestie*². Autor podejmuje w niej trudne, ale bardzo aktualne zagadnienia, mające olbrzymi wpływ na to, czym jest i czym być powinna edukacja XXI wieku.

„Celem niniejszej książki – pisze autor – jest wprowadzenie czytelnika w kluczowe zagadnienia edukacyjne XXI wieku, zainspirowanie go do refleksji nad rolą pedagoga i nauczyciela na płaszczyźnie wyjaśniania dzieciom, uczącej się młodzieży oraz wszystkim osobom zainteresowanym nieustannym doształcaniem się coraz bardziej złożonych problemów współczesnego świata. Chodzi przede wszystkim o to, aby zaproponowana tutaj struktura i układ zależności między poszczególnymi zagadnieniami stały się dla odbiorcy czymś znacznie więcej niż kolejnym paradygmatem, który należy po prostu przyswoić i w odpowiednim momencie odtworzyć”³. Tak postawiony przez samego autora cel publikacji wyraźnie wskazuje, że trudno będzie w tej pozycji znaleźć konkretne rozwiązania i jednoznaczne odpowiedzi. Lektura tego opracowania pobudzi nas raczej do refleksji i samodzielnego poszukiwania własnego stanowiska względem otaczającej nas rzeczywistości oraz miejsca i roli dla edukacji i nauczyciela.

Struktura książki pokazuje różne wymiary edukacji w wybranych przez autora kontekstach, tym samym pozwala nam spojrzeć i zrozumieć ich wpływ na postrzeganie i odbieranie rzeczywistości społecznej, w której funkcjonujemy. Autor zamknął swoje rozważania w trzech częściach. Pierwsza dotyczy związków jakie zachodzą pomiędzy edukacją a kulturą, sztuką, sportem i religią. Wraz z autorem zatrzymujemy się nad pojęciami kultury, cywilizacji i humanizmu, aby w kontekście m.in. koncepcji Petera Petersena poszukiwać ich relacji z edukacją. Spoglądając na system społeczny i wynikające z niego „wchodzenie w role społeczne”, podejmujemy rozważania nad socjalizacją i rozwojem osobowości. Globalizacja, kosmopolityzm czy gender to kolejne wyzwania, jakie stoją przed współczesną edukacją. Jeżeli chcemy, aby współczesna edukacja była gotowa podjąć te wyzwania, musimy zrozumieć, że „system edukacji wymaga transformacji, a nie reformacji. Nawet zakrojone na wielką skalę reformy

² A. Murzyn, *Filozofia edukacji u schyłku XX wieku. Wybrane kwestie*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2001.

³ A. Murzyn, *Współczesna filozofia edukacji*, dz. cyt., s. 11.

niewiele zmieniają, utwierdzają bowiem stare paradygmaty, które pojawiły się w początkach epoki industrialnej. [...] Aby przygotować ludzi do elastycznego działania, należy przede wszystkim rozwinąć nowy paradygmat postrzegania ludzkich zdolności i możliwości⁴.

Kolejna część to refleksja dotycząca edukacji w kontekście warunkowania, prania mózgu i indoktrynacji. Autor zaprasza nas do poszukiwania odpowiedzi na pytania dotyczące tego, czy uczenie się można zredukować do warunkowania, czy stosowanie terapii awersyjnej w edukacji ma sens, czy pogłębiający się rozdźwięk między intelektem a uczuciami jest jedną z głównych przyczyn kryzysu współczesnej edukacji? Interesujące jest odniesienie autora do rozważań Siobhan Lyons o obsesji szczęścia i zwrócenie naszej uwagi na fakt, że współczesna kultura w znacznym stopniu uzależnia człowieka od tak zwanego myślenia pozytywnego, które czyni go zupełnie niezdolnym do radzenia sobie nawet z niewielkimi problemami, które są nieodłączne od naszej ludzkiej egzystencji⁵. Zagadnienie to wpisuje się mocno w obecny trend zajmowania się i trwania tylko w tym, co przynosi pozytywne i przyjemne doznania. Coraz częściej młodzi ludzie nie potrafią poradzić sobie z trudnościami, codziennymi troskami. Depresje, autoagresja, a nawet próby samobójcze, stają się niestety doświadczeniami coraz młodszych osób. Czy umiejętne budowanie relacji, oparcie na określonych wartościach i otwarcie na twórczą edukację są szansą, by przeciwdziałać takim zjawiskom?

Ostatnia część omawianej pozycji to próba uchwycenia tego, co liberalizm i demokracja oznaczają dla koncepcji człowieka. Autor zwraca naszą uwagę na indywidualizm, egalitaryzm, uniwersalizm i melioryzm. Prowadzi nas w swoich przemyśleniach przez poszczególne elementy składające się na demokratyczną i liberalną rzeczywistość, wskazuje ideały, które przyświecają poszczególnym założeniom, i pyta jakie miejsce w tym świecie ma edukacja. Autor poszukuje odpowiedzi na pytanie w jaki sposób zachęcać młodego człowieka do refleksji nad rzeczywistością, która go otacza. Pyta o to, jak w tej złożonej i skomplikowanej codzienności młody, dorastający człowiek ma odkrywać i formować swoje ja. W trakcie lektury dochodzimy wraz z autorem do wniosku, że edukacja musi mieć wymiar całościowy, integrujący wszystkie sfery rozwoju osoby. Ich rozbitcie lub wyeksponowanie wybranych sfer zawsze

⁴ Tamże, s. 102.

⁵ Por. tamże, s. 181.

będzie prowadziło do dehumanizacji. „Trudno sobie, na przykład, wyobrazić współczesną filozofię edukacji bez refleksji nad tym wszystkim, co dotyczy zjawiska określanego często jako kryzys jednoczącej się Europy. Zlekceważenie tego zagadnienia przez akademików, nauczycieli i studentów może doprowadzić do powtórki sytuacji, przed którą wiele razy przestrzegała nas Hannah Arendt – zezwolenia na to, aby tradycja myśli moralnej została zerwana za sprawą politycznych faktów dwudziestego (dzisiaj dwudziestego pierwszego) wieku”⁶.

Andrzej Murzyn omawia i przedstawia wszystkie te zagadnienia, przeciwieństwa i niuanse współczesnej edukacji w kontekście różnych koncepcji, odwołuje się do różnorodnych teorii Herberta Spencera, Talcotta Parsonsa, Johna Deweya i wielu innych. Przytacza wiele dzieł i powołuje się na bardzo bogatą literaturę. Wszystko to sprawia, że czujemy się zachęceni do uzupełnienia swojej wiedzy, doczytania o teoriach lub badaniach na które powołuje się autor.

Warto również zaznaczyć, że po każdym rozdziale autor umieścił listy zadań i pytań syntetyzujących i jednocześnie zachęcających do dyskusji nad omawianymi kwestiami. Zagadnienia tam postawione często uwypuklają konflikt pomiędzy różnymi stanowiskami, a tym samym motywują do namysłu nad zagadnieniami przedstawionymi przez autora. Dla tych, którzy chcieliby pogłębić swoją refleksję nad edukacją, autor zamieszcza na końcu książki bardzo bogatą bibliografię.

Ze względu na przejrzysty, systematyczny i uporządkowany wykład odbiorcami przedstawionego podręcznika Andrzeja Murzyna mogą być przede wszystkim studenci pedagogiki czy filozofii, nauczyciele akademicy, którzy mogą z niego czerpać inspiracje do dyskusji o ciekawych i aktualnych kwestiach. Lekturą tej publikacji będą usatysfakcjonowani również wszyscy czytelnicy, którzy są zainteresowani naukami społecznymi i humanistycznymi. Każdy, kto sięgnie po tę pozycję, może odnaleźć w niej trafne diagnozy i wiele inspirujących myśli.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Dr Renata Królikiewicz
Akademia Ignatianum
Wydział Pedagogiczny
Instytut Nauk o Wychowaniu
renata.krolikiewicz@ignatianum.edu.pl

⁶ Tamże, s. 11.